

SPRAWOZDANIA

„AKTUALNE PROBLEMY REFORM KONSTITUCYJNYCH”.
54. ZJAZD KATEDR I ZAKŁADÓW PRAWA KONSTITUCYJNEGO,
Augustów, 10–12 maja 2012 r.

54. Zjazd Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego został zorganizowany przez Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Słowo powitalne wygłosili Stanisław Bożyk, kierownik Katedry Prawa Konstytucyjnego, Jerzy Nikitorowicz — rektor tej uczelni, a także prodziekan Wydziału Prawa UB — Jarosław Matwiejuk.

Merytoryczną część konferencji otworzył Adam Jamróz (Uniwersytet w Białymstoku), który w swoim referacie analizował status konstytucyjny Prezydenta RP w świetle funkcji określonych w art. 126. Według referenta art. 126 ust. 1 i ust. 2 Konstytucji określają podstawowe funkcje ustrojowe, rozumiane jako podstawowe kierunki jego działalności. Przepisy te wyrażają również funkcje Prezydenta RP. Autor nie podziela poglądu, że treść art. 126 ust. 3 powoduje, iż głowa państwa może wykonywać swoje zadania (funkcje) jedynie na podstawie kompetencji konkretnie określonych w przepisach prawnych i ustawowych i że przepis ten jest zwykłym przedłużeniem zasady legalizmu. Świadczy o tym choćby wyrok TK (Kpt 2/08), który potwierdza pogląd o dopuszczalności kreowania norm kompetencyjnych na podstawie funkcji konstytucyjnych, gdy odpowiednich norm brak w przepisach prawnych.

Ryszard Chruściak z Uniwersytetu Warszawskiego przedstawił charakterystykę formalnych projektów zmian do obowiązującej Konstytucji RP. Można zaobserwować nierytmiczność pojawiania się skonkretyzowanych postulatów zmian ustawy zasadniczej. W projektach dominowała problematyka immunitetu i jego ograniczenia. Projektodawcy nie znają zasad techniki prawodawczej, uzasadnienia nie zawierają wszystkich niezbędnych elementów regulaminowych, poza tym są zbyt skromne treściowo (w większości ok. 1,5 strony). Do projektów załącza się niezbędną dokumentację, jedynie SN przedkłada stanowiska do wszystkich projektów (w tej kwestii słabo wypadają korporacje prawnicze). Sejm co do zasady powołuje komisje nadzwyczajne, które pracują nad projektem zmian Konstytucji. 11 z 16 oficjalnych projektów uległo w pracach Sejmu zasadzie dyskontynuacji. W badanym okresie posłowie nie próbowali wprowadzić do ustawy zasadniczej norm względnie niezmiennych.

Piotr Mikuli (Uniwersytet Jagielloński) zajął się zagadnieniem reform ustrojowych w Zjednoczonym Królestwie w pierwszej dekadzie XXI wieku. Milowym krokiem do zmiany funkcjonowania brytyjskiego ustroju, poczynionym pod koniec XX wieku, było uchwalenie ustawy o prawach człowieka, stanowiącej namiastkę konstytucji formalnej (pisanej) oraz rozpoczęcie procesu dewolucji kompetencji, polegającego na przekazywaniu spraw dotyczących krajów brytyjskich, znajdujących się w sferze uprawnień władz centralnych, na rzecz organów lokalnych. Referent przedstawił sposób likwidacji sądowych

kompetencji Izby Lordów, zmienioną pozycję ustrojową Lorda Kanclerza i utworzenie Sądu Najwyższego. Ponadto omówił zmiany w procesie powoływania sędziów, reformy zasad odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów oraz ujednoczenie struktury trybunałów administracyjnych, wprowadzenie sztywnej kadencji parlamentu i instytucji referendum ogólnokrajowego zatwierdzającego zmiany traktatów UE, umożliwiające rozszerzanie kompetencji na rzecz organów Unii. P. Mikuli zrelacjonował także pogłębianie się procesu dewolucji oraz ukazał proces wzmocnienia pozycji parlamentu podczas ratyfikacji umów międzynarodowych.

Na temat zakresu reform konstytucyjnych we Francji w początkach XXI wieku referat wygłosił Mirosław Granat, który omówił m.in. sposób funkcjonowania urzędu prezydenta, dotykając przy okazji problematyki kadencyjności.

Okazuje się, że determinantą zmiany konstytucji są albo kryzys polityczny, wydarzenia zmieniające scenę polityczną, albo kryzys gospodarczy. Wystąpienie Bogusława Banaszaka (Uniwersytet Wrocławski) poświęcone zostało zmianom, jakie Konstytucji RP są potrzebne. Referent zwrócił uwagę na powtarzający się od pewnego czasu w nauce prawa postulat wprowadzenia do ustawy zasadniczej tzw. rozdziału europejskiego, określającego relacje między prawem UE a Konstytucją RP, sposobu implementacji prawa unijnego do polskiego systemu prawnego, określenie zasad współdziałania legislatywy i egzekutywy w sprawach unijnych czy redefinicję pozycji NBP i RPP po przystąpieniu Polski do strefy euro. Zmiany ustawy zasadniczej powinny objąć również konstytucyjną regulację prawa wyborczego przynajmniej przez wprowadzenie spójnego katalogu zasad prawa wyborczego i konstytucjonalizacji Państwowej Komisji Wyborczej. Konieczna wydaje się także redukcja pewnych praw socjalnych i zmiana modelu skargi konstytucyjnej na taki o szerokim zakresie podmiotowym i przedmiotowym. W ramach systemu organów państwowych należałoby natomiast dokonać konstytucjonalizacji prokuratury, skonsolidowania urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich poprzez likwidację innych, konkurujących z nim rzeczników i zlikwidowania sądów wojskowych. Ustrojodawca powinien również określić rozumienie zasady demokratycznego państwa prawnego i niektórych elementów społeczeństwa obywatelskiego.

Referat dotyczący nowej konstytucji Republiki Węgierskiej zaprezentował Witold Brodziński (Uniwersytet Łódzki). Węgry były do niedawna jedynym państwem postkomunistycznym, w którym po upadku rządu komunistycznego nie udało się uchwalić nowej ustawy zasadniczej. Nowa konstytucja podkreśla chrześcijańskie korzenie Węgier, do fundamentów tego państwa zaliczono również ochronę praw człowieka (np. małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny, rodziny czy życia zarodka ludzkiego od chwili poczęcia). Funkcjonowanie państwa opierać się ma na zasadzie podziału władz, natomiast w konstytucji zabrakło proklamacji równowagi tych władz. Zauważalna jest dominująca pozycja premiera, czemu sprzyja przyznanie domniemania kompetencji na rzecz rządu. Konstytucja modyfikuje wzajemne relacje między poszczególnymi konstytucyjnymi organami, reguluje szczegółową procedurę kontroli konstytucyjności ustaw, istotnie reformuje również sam Trybunał Konstytucyjny.

Ostatni z referentów, Artur Olechno (Uniwersytet w Białymstoku), podzielił się refleksją na temat przemian konstytucyjnych zachodzących na Ukrainie od momentu uzyskania przez ten kraj niepodległości w wyniku rozpadu ZSRR do chwili obecnej. Referent omówił postanowienia wynikające z rewizji ustawy zasadniczej i proces przekształcania się ukraińskiego systemu rządów z semiprezydenckiego w parlamentarno-gabinetowy, a następnie powrót do rozwiązań konstytucyjnych z 1996 r. w wyniku orzeczenia Sądu Konstytucyjnego z 30 września 2010 r. Orzeczenie to przywróciło zdecydowaną przewagę prezydenta w państwie, osłabiając w konsekwencji pozycję rządu i parlamentu. Zdaniem autora obecna sytuacja na Ukrainie pozwala na konstatację, że chwilowo proces zmian

konstytucji uległ pewnemu zahamowaniu, co może jednak diametralnie się zmienić po wyborach do Rady Najwyższej w bieżącym roku.

Paweł Kuczma

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ PT.
„TENDENCJE ROZWOJOWE MYŚLI POLITYCZNEJ I PRAWNEJ”
ZORGANIZOWANEJ Z OKAZJI 10-LECIA ZJAZDÓW KATEDR
DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH.

Szklarska Poręba, 23–25 października 2012 r.

W dniach 23–25 października 2012 roku odbyła się w Szklarskiej Porębie konferencja pt. „Tendencje rozwojowe myśli politycznej i prawnej”, zorganizowana z okazji 10-lecia Zjazdów Katedr Doktryn Politycznych i Prawnych, z udziałem uczonych krajowych i zagranicznych. Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem — wzięło w niej udział blisko 100 osób z Polski, Ukrainy, Litwy, Australii oraz Japonii. Reprezentowane były m.in.: Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski. Była to już X, jubileuszowa konferencja zorganizowana przez Katedrę Doktryn Politycznych i Prawnych Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Katedrę Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, przy współudziale Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej.

Konferencja odbyła się pod patronatem Ministra Sprawiedliwości Jarosława Gowina, Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego prof. dr. hab. Marka Bojarskiego, Dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego dr. hab. prof. UO Piotra Steca, Dziekana Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego dr. hab. prof. Włodzimierza Gromskiego oraz burmistrza Szklarskiej Poręby Grzegorza Sokolińskiego.

Konferencję 23 października 2012 r. otworzył prof. dr hab. Piotr Stec, który pogratulował organizatorom pomysłu realizacji corocznych spotkań. Po oficjalnym powitaniu ze strony burmistrza Szklarskiej Poręby Grzegorza Sokolińskiego oraz organizatorów — prof. dr. hab. Marka Maciejewskiego i prezesa Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej dr. hab. prof. UW Macieja Marszała — rozpoczęły się wystąpienia prof. dr. hab. Henryka Olszewskiego — *Wspomnienie o Profesorze Janie Baszkiewicz (1930–2011)* oraz prof. dr. hab. Marka Maciejewskiego — *Wspomnienie o Profesorze Karolu Joncy (1930–2008)*. Wspomnienia te przypomniały i przybliżyły słuchaczom sylwetki dwóch wybitnych uczonych i badaczy doktryn politycznych i prawnych. Dalsze obrady odbywały się w IV sekcjach plenarnych, którym przewodniczyli: prof. dr hab. Henryk Olszewski; prof. dr hab. Janusz Justyński; prof. dr hab. Lech Dubel oraz prof. dr hab. Michał Jaskólski. W ich ramach przedstawiono blisko 20 referatów. Słuchacze wysłuchali referatów, które wygłosili: prof. dr hab. Krystyna Chojnicka i prof. dr hab. Michał Jaskólski — *Rozważania nad pojęciem rozwoju w myśli politycznej i prawnej*; prof. dr hab. Ryszard Skarzyński — *Współczesna ewolucja znaczenia historii doktryn politycznych i prawnych*; prof. Adam Czarnota — *Republikańska koncepcja rządów prawa, czyli co historyk idei może dać teo-*

retykowi prawa; prof. dr hab. Maria Zmierzczak — *Ekonomia a prawo: wpływ doktryn ekonomicznych na rozwój prawa w II poł. XIX i XX wieku*; prof. dr hab. Wiesław Kozub-Ciembroniewicz — *Dydaktyka przedmiotu: Totalitaryzm. Bolszewizm, faszyzm włoski, narodowy socjalizm-doświadczenia i refleksje*; prof. dr hab. Zbigniew Rau — *Między autonomią a autorytetem — dylematy filozoficznego anarchizmu*; dr hab. prof. UO Piotr Stec — *Prawo prywatne w XXI w. — między unifikacją a dywersyfikacją*; prof. dr hab. Ryszard M. Małajny — *Realizacja idei podziału władzy w USA — głosy amerykańskie i europejskie*. Po przerwie obiadowej odbyły się obrady w ramach dwóch sekcji plenarnych, w których swoje referaty wygłosili: prof. dr hab. Krzysztof Kawalec — *Tendencje rozwojowe w polskiej myśli politycznej lat 1918–1939*; prof. Taras Andrusiak (Ukraina) — *Osobliwości rozwoju polityki oraz myśli prawnej w społeczeństwie totalitarnym na przykładzie Ukrainy*; prof. Shinsuke Hosoda (Japonia) — *Historia Kaszubów w oczach badacza japońskiego. Kaszubi a mniejszości etniczne oraz narodowościowe w Japonii*; prof. dr hab. Henryk Malewski (Litwa) i mgr Alicja Malewska — *Proces formowania się podmiotowości politycznej społeczności polskiej na Litwie na przełomie XX–XXI wieków*; dr hab. prof. UKSW Marek Kornat — *Przyszłość ustrojów totalnych w spojrzeniu prawników polskich (1918–1939)*.

W dniu 23 października odbył się również I Zjazd Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej, który otworzył i któremu przewodniczył prezes Towarzystwa dr hab. prof. UW r Maciej Marszał. W swoim wystąpieniu prezes przedstawił historię Towarzystwa, dotychczasowe dokonania oraz założenia i plany dalszej działalności. Podczas obrad przedstawione zostało także sprawozdanie finansowe z działalności Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej — zaprezentowane przez dr hab. Annę Machnikowską. Prof. UG dr Jarosław Kostrubiec omówił zmiany proponowane w statucie Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej, natomiast mgr Paweł Fiktus przedstawił prezentację strony internetowej Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej. Pierwszy dzień konferencji zakończyła uroczysta kolacja z udziałem uczestników konferencji i zaproszonych gości. Wraz z zakończeniem pierwszego dnia konferencji prof. dr hab. Zbigniew Rau zapowiedział, że kolejna konferencja odbędzie się w Uniejowie — historycznym, a zarazem najmłodszym polskim uzdrowisku, położonym w dolinie rzeki Warty w centralnej Polsce. Jak zauważył prof. Z. Rau, w Uniejowie każdy zmęczony codziennym zabieganiem i pracą będzie mógł w wyjątkowej atmosferze odzyskać siły i dobre samopoczucie.

W drugim dniu konferencji odbyły się obrady w ramach czterech sekcji tematycznych, kontynuowane następnie w godzinach popołudniowych po przerwie obiadowej. Sekcja I, której przewodniczyli prof. dr hab. Bogdan Szlachta oraz prof. dr hab. Dariusz Szpoper, nosiła nazwę „Idee jako źródło instytucji politycznych i prawnych”. Sekcja II, pod przewodnictwem prof. dr hab. Ryszarda M. Małajnego i prof. dr hab. Wiesława Kozuba-Ciembroniewicza, pochyliła się na kwestię myśli politycznej i prawnej wobec współczesnego świata. Sekcja III, której przewodniczyli prof. dr hab. Anna Machnikowska oraz prof. dr hab. Zbigniew Rau, podjęła zagadnienie polskiej myśli politycznej i prawnej. Sekcja IV poruszała kwestię sprawiedliwości, wolności i władzy jako kategorii myśli politycznej. Łącznie wygłoszono ponad 30 referatów, które z całą pewnością wzbudziły ogromne zainteresowanie słuchaczy, czego wyrazem były ożywione dyskusje, toczone nie tylko w salach obrad, ale i w kuluarach. Nie sposób zrelacjonować wszystkich tych wystąpień, warto jednak wymienić choćby autorów i tytuły niektórych z nich: dr hab. Anna Machnikowska, prof. UG — *Niezależność sądów we współczesnej myśli politycznej*; dr hab. Adam Bosiacki, prof. UW — *Konwergencja systemów prawnych w okresie globalizacji: spostrzeżenia i możliwe perspektywy*; dr Przemysław Krzywoszyński (UAM) — *Referendum: zagrożenie czy szansa dla wspólnej Europy?*; dr Radosław Antonów (UWr) — *Współczesne tendencje w badaniach terroryzmu*; dr Artur Biłgorajski (UŚ) — *Ewolucja idei spo-*

łeczeństwa obywatelskiego; dr hab. Mirosław Sadowski (UWr) — *Prawo muzułmańskie — stagnacja czy rozwój?*; dr Jacek Janowski (UMCS) — *Globalna cyberkultura polityki i prawa*; dr Krzysztof Kukuryk (UMCS) — *Współczesne tendencje rozwojowe doktryn prawa natury*; dr Michał Urbańczyk (UAM) — *Pojęcie demokracji deliberatywnej i jej praktyka we współczesnych systemach politycznych*; dr Olgierd Górecki (UŁ) — *Rekonstrukcja historycznych podstaw i ideologicznej ciągłości współczesnego libertarianizmu*; prof. dr hab. Michał Śliwa (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie) — *Idea demokracji — rewaloryzacja czy deficyt we współczesnej polskiej kulturze politycznej*; dr hab. Maciej Marszał, prof. UWr — *Rzecznicy polsko-ukraińskiego porozumienia 1918–1939*; dr hab. Arkady Rzegocki, prof. Akademii Ignatianum — *Rola czasopism w kształtowaniu myśli politycznej III RP*; dr hab. Przemysław Dąbrowski (Uniwersytet Gdański) — *Stronictwo faszystów polskich i „narodowi socjaliści” w Wilnie okresu dwudziestolecia międzywojennego*; mgr Jacek Waldoch (Uniwersytet Gdański) — *Wileńscy prawnicy okresu międzywojennego wobec aktualnych problemów ustawodawstwa polskiego*; mgr Michał Rupniewski (UŁ) — *Pojęcie wzajemności, bezstronności i wzajemnej korzyści w najnowszej filozofii politycznej*; dr hab. Piotr Kimla — *Filozofie sprawiedliwości jako zarzewia konfliktów*; mgr Tobiasz Bocheński (Uniwersytet Łódzki) — *Pluralistyczny miraż — analiza krytyczna koncepcji etycznej Isaiaha Berlina*; dr hab. Mateusz Nieć, prof. AI — *Czwarta władza — refleksja o władzy i panowaniu*; dr hab. Mariusz Jagielski (Uniwersytet Śląski) — *Naród jako suveren. Mechanizmy wpływu i kontroli*; mgr Paweł Fiktus, dr Piotr Szymaniec (UWr) — *Spory wokół Machiavellego we współczesnych badaniach nad myślą polityczną i prawną*.

Konferencję zakończyły prezentacje dokonań naukowych i dydaktycznych Katedr Doktryn Politycznych i Prawnych w Polsce, której przewodniczył prof. dr hab. Marek Maciejewski. Osiągnięcia naukowe ostatnich 10 lat przedstawiły następujące ośrodki naukowe: Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytetu Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski. Obrady umożliwiły wymianę doświadczeń oraz refleksji teoretycznych i praktycznych, dotyczących zarówno nowych obszarów badawczych, jak i przyszłości badań zagadnień polityczno-prawnych.

Duże zainteresowanie słuchaczy, zarówno pierwszego, jak i drugiego dnia, uprawnia do stwierdzenia, że konferencja była nie tylko ważnym wydarzeniem naukowym, lecz także istotnym instrumentem upowszechnienia wiedzy o doktrynach politycznych i prawnych w kraju i za granicą. Z całą pewnością także publikacja materiałów pokonferencyjnych w postaci monografii zajmie szczególnie miejsce nie tylko w polskiej literaturze naukowej.

Tomasz Chłopecki